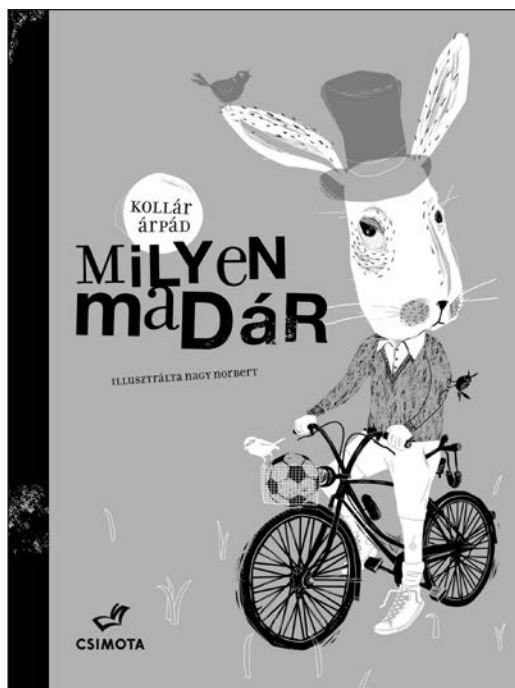

„ma mindenki boldog, ma mindenki szomorú”

Lapis-Lovas Anett Csilla

A címben kiemelt idézet akár Kosztolányi Dezső Boldog, szomorú dalát is eszünkbe juttathatja. Ám nem ez a szöveghely az egyetlen Kollár Árpád könyvében, amely az említett szerzőt idézi fel: a Milyen madár című gyermekverskötetben a szerző mesterien oltja gyermeknyelvre a kosztolányis melankóliát, ezzel új árnyalatot festve a gyermekirodalom egyébként is színes palettájára. – Kritika Kollár Árpád Milyen madár (Csimota Könyvkiadó, 2014) című kötetéről.

Mielőtt elkezdenénk az ismerkedést a versekkel, a borító biztosan megállít bennünket néhány percre. Nagy Norbert több rangos elismerést is kapott a *Milyen madár*ért: Bécsben a Joseph Binder Design Awardon könyvillusztráció kategóriában bronzérmes lett, nemrégiben pedig elnyerte a magyar tervezőgrafikai szakma legrangosabb díját, az Aranyrajzszög díjat kulturális kategóriában. Az a szürreális világ, amely Nagy Norbert rajzaiban megképződik, kiválóan illeszkedik a versekhez: a rajzok nemcsak megjelenítik a versek egy-egy szereplőjét, de a hangulatukat is megragadják (különösen igaz ez például az *Erdős vers*hez készített illusztrációra). A kötet „főszereplője” egy többnyire öltönyt viselő, elegáns nyúl, de láthatunk nyakkendő macit, ballonkabátos vizslát vagy repülő vidrát is. A rajzok majd’ mindegyikén megjelenik a borító jeges égkékje, s ez a hideg szín nem annyira vidámságot, mint inkább valamiféle békességet áraszt. Ez a nyugodt szín azonban a harsányabb narancssárgákkal, olíva-zöldekkel és feketével társítva sajátosan „vibrálóvá” teszi a könyv képi világát, amelyben hosszú ideig lehet gyönyörködni.

A kötet a szövegvilágával is kitűnik a kortárs gyerek-könyvek közül: nemcsak a színei és a karakterei különlegesen, hanem a benne olvasható versek is. Kollár Árpád egy interjúban így nyilatkozott: „A versek többsége szándékolatlan sokrétegű, más-más korosztály más-más héjat hámoz le belőle.” Valóban, ez a kötet nem csupán a gyermekeket szólítja meg. A szövegek nagy része ugyan gyermekhangon szólal meg (erre utalnak az ismétlések, halmozások, az egyszerű szókincs, a költői képekben is megmutatkozó élénk fantáziavilág), azonban ez a hang olyan különös mondatokat alkot, amelyek a felnőtt olvasó képzeletét is megmozgatják. Sokáig nem tudtam elszakadni például az *Erdős vers*től vagy az *Anyá ma nem anya* című szövegtől. Utóbbiban bonyolult metaforikával találkozunk: „anya fátyol, anya márvány, agyonmosott kabát / anya varrja és csomózza és szétszedi magát” (49.). A vers metaforái az anyát az általa végzett mindennapos rutinmunkával, a ruháival és használati tárgyaival azonosítják. Azonban e versben ezek a hétköznapi dolgok ijesztővé válnak, lerombolják az anya máskor békességet sugárzó képét: „anya teste száraz tészta, anya lelke gomba”. Biztos vagyok benne, hogy a gyermeki olvasó is megérzi a vers kissé nyomasztó, furcsa hangulatát, így a gyermek és a felnőtt együtt juthat el a végkövetkeztetésig: „anya, félek, soha most már nem jön vissza hozzám”.

A kötetben szereplő többi vers olvasási stratégiája is az *Anyá ma nem anyá* című verséhez hasonló. Van egy primér élményünk a ritmussal, a szóképekkel, a tartalommal kapcsolatban, utána pedig megpróbáljuk megfejteni: hogyan működik ez a vers? Mitől működik ilyen jól? Ugyan maga a kötet rövid, csupán 33 verset tartalmaz, befogadása mégis hosszú ideig tart, hiszen a versek kapcsán, valamint a versek és az illusztráció viszonyán sokáig el lehet töprengeni. A könyv első felében olyan szövegek állnak, amelyek talán szorosabban kapcsolódnak a klasszikus gyermekirodalmi hagyományokhoz. Többek közt a *Mondó*, a *Dalocska*, a *Nem* vagy az *Igen* című versek az ismétlés alakzata nyomán szerveződnek („nincs kalapom, elkapta a szél, / nincsen babám, lenyelte a tenger” – *Mondó*, 8.), s akár mondókaként is olvashatóak. Ám ezek a vidám, játékos versek is fel-felvillantanak valamit az élet komorabb oldaláról: „nincsen mamám, bevitte a mentő”; „szeretném, ha engednének félni”; „nem szeretem a nyarat, mert annak egyszer úgyis vége lesz”. Nemcsak poétikailag, hanem hangulati szempontból is rendkívül összetettek ezek a versek, hiszen felvidítanak és elgondolkodtatnak, egyszerre képesek humorosak és komolyak lenni. Kollár Árpád nem fél egészen komoly, a legkisebbek számára különösen is érzékeny témákat felvetni, ilyen például a halállal történő szembenézés. A *Mi lesz a hóval* egy gyerek kérdéseit sorolja: „mi lesz a macimmal, hogyha meghalok (...) és miért halok meg, ha olyan jó játszani veletek” (15.). A gyerekek előbb-utóbb elkezdnek érdeklődni az elmúlásról, s ez a vers akár egy szülő-gyermek beszélgetés kiindulópontja is lehet ebben a kérdéskörben.

A kötet további verseiben a gyermeki önmeghatározás folyamatáról is olvashatunk. A *Lesz, lesz, lesz* című vers a „valamivé válás” kérdését teszi fel („de belőlem mi lesz, mi lesz belőlem, mi lesz”), a *Két kezem* és a *Laknak bennem* humorosan mutatja be a saját test megismerését („mekkora cirkusz lehet épp most is odabent”), később az *Én* már határozott személyiségjegyekről is számot ad („hát ez vagyok, szerintem ez vagyok, ez vagyok én”). Érdemes összevetni a *Lesz, lesz, lesz*-ből és az *Énből* kiemelt idézeteket: az a mellérendelő mondat szerkesztés, amely a két vers utolsó soraiban megfigyelhető, a kötet számos más írásának is jellemzője. Kollár többek közt ezzel a sajátos szerkesztéssel éri el, hogy a versekben imitált gyermeki hang valóban hiteles legyen.

A művek legnagyobb része egyes szám első személyben szólal meg, gyermeki nézőpontból. Azonban nem mehetünk el szó nélkül a *Sovány folyó* által létrehozott

intertextuális kapcsolat mellett: ugyan a grammatikai alany változatlan, a lírai én mégis egy vidra, ez a kedves vízi állat pedig Balázs Imre József *Vidrakönyvének* is főszereplője. Nem csupán az állat idézi meg a *Vidrakönyvet*, hanem a vers ritmusa és trópusai is, sőt később egy másik „vidrás verset” is olvashatunk a könyvben *Éjszaki vers* címmel. A megszólítás alakzatai is felbukkannak a kötetben, például az *Erdős vers* már-már ráolvasásszerű, mágikus soraiban: „te nyugtass meg, erdő, ha lázam van és fázom”. S végül a személytelenebb, leíró jellegű megszólalásnak is helye van a versekben: a *Karácsony* című, keserédes hangulatú alkotás így kezdődik: „elszálltak a darvak a tóra, / de a hangjuk még itt lebeg a házunk fölött, / mint egy nejlonzacsó, amivel játszik a szél”. Már erről a néhány sorról is oldalakat lehetne írni, s úgy gondolom, hogy ez a vers a kötet egyik csúcspontja az összetettsége, hangulata, a benne megalkott és az általa látható képek miatt.

Egyik csúcspont, de nem az egyetlen. Ugyanis ez a kötet tele van csúcspontokkal. Az illusztráció és a szövegek együttese olyan elemi hatást vált ki az olvasóból, amelyre kevés verseskötet képes, ezért nem csupán gyermek, hanem felnőtt rajongókra is számíthat. Ezért a *Milyen madárta* is érvényes a *Jó* című vers utolsó sora: „mert olyan jó minden, jó a világon, ha jó.”

Termékeny lázas

Jassó Judit

Elég a tiszta akarát, hogy sivár hagyományainknak véget vessünk? Az élet dzsungeléből megszökhet-e valaki úgy, hogy a többiek nem veszik észre és ezért nem is követhetik? Jassó Judit kritikája Turi Tímea: A dolgok, amikről nem beszélünk (Bp., Magvető, 2014.) című kötetéről.

Turi Tímea kötetét ciklusokra tördelt, amitől a lényeg nem sikkad el, csak átalakul. A versek az elme röpösztjait